

Η Χρήση των Φορητών Συσκευών στη Διαδικασία της Πρακτικής Άσκησης Φοιτητών/τριών: Μια βιβλιογραφική ανασκόπηση

Δ. Σπανός¹, Α. Σοφός²

¹Πανεπιστήμιο Αιγαίου
spanosdm@aegean.gr

²Πανεπιστήμιο Αιγαίου
Isofos@rhodes.aegean.gr

Περίληψη

Το άρθρο σκοπεύει να κάνει μια παρουσίαση του ερευνητικού πεδίου της χρήσης φορητών συσκευών κατά τη διαδικασία της Πρακτικής Άσκησης των Παιδαγωγικών Τμημάτων ή Τμημάτων εκπαίδευσης εκπαιδευτικών. Για αυτό το σκοπό, επιχειρείται μια βιβλιογραφική ανασκόπηση επιστημονικών μελετών σχετικών με το υπό εξέταση θέμα, καταγράφοντας τα ερευνητικά ερωτήματα και τα αποτελέσματά τους. Αυτό που φάνηκε από την ανασκόπηση που έλαβε χώρα είναι ότι δεν υπάρχει καθολική μεθοδολογία ένταξης, η χρήση του βίντεο κατά την Πρακτική Άσκηση μπορεί να αποβεί βοηθητική

Λέξεις κλειδιά: Φορητές συσκευές, πρακτική άσκηση, παιδαγωγικό τμήμα.

1. Εισαγωγή

Η Πρακτική Άσκηση αποτελεί αυτοτελές εκπαιδευτικό συστατικό στοιχείο του προγράμματος σπουδών στο πλαίσιο της βασικής ακαδημαϊκής εκπαίδευσης (Σοφός, 2018). Με τον όρο «πρακτική» νοείται μια διαδικασία και ένα πλαίσιο εργασίας στο οποίο ένας ανερχόμενος εκπαιδευτικός «εμβαθύνει για ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα μέσα από την πρακτική εφαρμογή σε έναν εκπαιδευτικό οργανισμό (σχολική μονάδα) τις θεωρητικές γνώσεις που έχει αποκτήσει κατά τη διάρκεια της βασικής του επαγγελματικής ή ακαδημαϊκής κατάρτισης» (Σοφός & Kron, 2010). Σχεδιάστηκε κυρίως για να βοηθήσει τους φοιτητές/τριες στη μετάβαση από τη θεωρία στην πρακτική, παρέχοντας ευκαιρίες για την εφαρμογή του περιεχομένου των πανεπιστημιακών μαθημάτων σε πραγματικές συνθήκες στη σχολική τάξη (Karchmer-Klein, 2007). Ωστόσο, αυτή η μετάβαση μπορεί να αποβεί προβληματική. Έτσι, αν και οι περισσότεροι φοιτητές/τριες εκτιμούν την εμπειρία που αποκομίζουν κατά την Πρακτική Άσκηση, πολλοί θα μπορούσαν να ωφεληθούν πολύ περισσότερο. Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, χρειάζονται χρόνο και χώρο για να κάνουν τις απαραίτητες συνδέσεις μεταξύ της θεωρίας που έχουν μελετήσει και των εμπειριών που είχαν στην πράξη. Επίσης, αναγνωρίζουν ότι υπάρχει αποσύνδεση μεταξύ της θεωρίας του πανεπιστημίου και της πραγματικότητας της τάξης που

οδήγησε σε άσκηση κριτικής όσον αφορά την αποτελεσματικότητα της προετοιμασίας τους (Cameron, Campbell & Sheridan, 2011).

Εκτός από τη δυσκολία διασύνδεσης θεωρίας και πρακτικής, στη βιβλιογραφία αναφέρεται ότι η Πρακτική Άσκηση πιστεύεται ότι είναι μια από τις πιο απογοητευτικές, αγχωτικές και προκλητικές εμπειρίες της επαγγελματικής προετοιμασίας των εκπαιδευτικών (Çakmak & Gunduz, 2018). Η άμεση ανταλλαγή προβληματισμών, ιδεών και υλικού μεταξύ φοιτητών/τριών με συμφοιτητές/τριες, μέντορες ή/και επόπτες, ανεξάρτητα από τη γεωγραφική τοποθεσία καθενός, μπορεί να γεφυρώσει το χάσμα μεταξύ της τυπικής και άτυπης, βιωματικής μάθησης στο χώρο εργασίας (Cameron, Campbell & Sheridan, 2011). Η σημασία της υποστήριξης ή/και καθοδήγησης από άλλους στους φοιτητές/τριες (π.χ. τους μέντορες ή τους επόπτες τους) όταν αρχίζουν να διδάσκουν στο σχολείο καθώς δεν διαθέτουν διδακτική εμπειρία, έχει τονιστεί και σε άλλες έρευνες (π.χ. Yee, Abdullah & Abdullah 2016).

Για την άμβλυνση των ζητημάτων που αναφέρθηκαν και προσπάθεια απομείωσης των δυσκολιών που επιφέρουν, προτείνεται η χρήση κινητών τεχνολογιών, καθώς έχουν τη δυνατότητα, μεταξύ άλλων, να ωθήσουν την επικοινωνία (Najjuma & Kabugo, 2016). Η χρήση των φορητών συσκευών (κινητά τηλέφωνα, tablet, φορητοί υπολογιστές) θα μπορούσε να βοηθήσει στην επικοινωνία επιτρέποντας στους φοιτητές/τριες να θέτουν ερωτήσεις, να συνεργαστούν με άλλους, να αναζητήσουν νέες γνώσεις και να σχεδιάσουν νέες δραστηριότητες. Με αυτόν τον τρόπο, θα μπορούσαν να μοιραστούν ενεργά την εμπειρία τους, να μάθουν για τις εμπειρίες των συμφοιτητών/τριών τους και να συζητήσουν τις διαφορές τους (Cameron, Campbell & Sheridan, 2011). Εξυπακούεται ότι οι κινητές συσκευές μπορεί να έχουν πιο ενεργό ρόλο κατά τη διαδικασία της Πρακτικής άσκησης και να μην περιορίζονται μόνο στον ρόλο του διευκολυντή επικοινωνίας. Εξάλλου, οι φορητές τεχνολογίες υπάρχουν παντού, συνεχίζουν να ασκούν αυξανόμενη επιρροή στη σύγχρονη κοινωνία, είναι πλέον πιο συνηθισμένες σε περιβάλλοντα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και έχουν τη δυνατότητα να επηρεάσουν τη μαθησιακή διαδικασία (Chilton & McCracken, 2017).

2. Μεθοδολογία

Σκοπός της έρευνας είναι ο εντοπισμός και η περιγραφή ερευνών από τη βιβλιογραφία στις οποίες χρησιμοποιήθηκαν οι φορητές συσκευές κατά τη διαδικασία της Πρακτικής Άσκησης Παιδαγωγικών Τμημάτων ή Τμημάτων εκπαίδευσης εκπαιδευτικών. Έτσι, τέθηκε το παρακάτω ερευνητικό ερώτημα: Πώς χρησιμοποιήθηκαν οι φορητές συσκευές κατά τις Πρακτικές Ασκήσεις; Για την απάντηση του ερωτήματος, έχει εφαρμοστεί η μέθοδος PRISMA (<http://prisma-statement.org/>) και έχουν ακολουθηθεί να σχετικά βήματα. Έτσι, αρχικά πραγματοποιήθηκε βιβλιογραφική ανασκόπηση επιστημονικών άρθρων στην αγγλική

γλώσσα. Ως λέξεις κλειδιά για την αναζήτηση χρησιμοποιήθηκαν οι όροι *pre service / initial teacher education, practicum, mobile / tablet*. Η παραπάνω ανασκόπηση έλαβε χώρα τον Μάιο και τον Ιούνιο του 2021 και εντοπίστηκαν πάνω από 60 άρθρα. Από αυτά, συμπεριλήφθηκαν στην ανάλυση μόνο τα άρθρα που σχετίζονται με το ερευνητικό ερώτημα, τα οποία ήταν 14. Τα υπόλοιπα αποκλείστηκαν καθώς αφορούσαν σε άλλες επιστημονικές περιοχές (π.χ. νοσηλευτική), ή η χρήση των φορητών συσκευών ήταν προαιρετική ή επικουρική. Ως μονάδα ανάλυσης της επισκόπησης θεωρήθηκε το σύνολο του σώματος των άρθρων που τελικά επιλέγηκαν. Στην επόμενη ενότητα, περιγράφονται οι εμπειρικές έρευνες που εντοπίστηκαν, με εστίαση στα σημαντικότερα ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν από τις υπό εξέταση έρευνες και τα κυριότερα ερευνητικά αποτελέσματά τους, όπου αναφέρονται.

3. Αποτελέσματα

Οι Cameron, Campbell & Sheridan (2011) χαρακτηρίζουν μη ρεαλιστικό το γεγονός οι επόπτες καθηγητές να διαθέτουν τον χρόνο, τις γνώσεις και τις δεξιότητες σε όλους τους τομείς για να ικανοποιήσουν όλες τις ανάγκες των φοιτητών/τριών και ως λύση προτείνει την εισαγωγή της φορητής επικοινωνίας ώστε να είναι δυνατή η συγκρότηση ομάδας υποστήριξης. Η ομαδική προσέγγιση μπορεί να μειώσει τη χρονική δέσμευση του επόπτη, μοιράζοντας τις ευθύνες καθοδήγησης των φοιτητών/τριών. Αυτό έχει επίσης το πλεονέκτημα της δημιουργίας ενός δικτύου που θα μπορούσε να διατηρηθεί καθ' όλη τη διάρκεια της σταδιοδρομίας των φοιτητών/τριών και εισάγει την έννοια της διαδικτυακής συνεργασίας με συμφοιτητές/τριες και μέντορες, η οποία είναι πιθανό να είναι ένα τυπικό μέρος της καριέρας ενός εκπαιδευτικού τον 21ο αιώνα. Οι Ehrich, Hansford & Tennent (2004) υποστήριξαν ότι με η χρήση κινητών τεχνολογιών και η ενσωμάτωση αρχών καθοδήγησης/μεντορείας, η Πρακτική Άσκηση θα μπορούσε να σχεδιαστεί ώστε να είναι αμοιβαία επωφελής τόσο για τους φοιτητές/τριες όσο και για τους επόπτες. Για τους εκπαιδευόμενους, η Πρακτική παρέχει ευκαιρίες για ανάπτυξη ικανοτήτων, δεξιοτήτων και γνώσεων και για βελτίωση της απόδοσής τους. Για επόπτες, προάγει την επαγγελματική και προσωπική ανάπτυξη, καταλήγει.

Το επίκεντρο της έρευνας των Johnson, Wesley & Yerrick (2016) ήταν διπλό: 1) διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο το tablet θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για την εμπλοκή των φοιτητών/τριών στην αναστοχαστική πρακτική και 2) διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο η διαδικασία της επίβλεψης θα μπορούσε να βελτιωθεί χρησιμοποιώντας τη συσκευή ως εργαλείο επικοινωνίας. Οι ακόλουθες ερευνητικές ερωτήσεις καθοδήγησαν τη έρευνα: 1) Με ποιους τρόπους επηρεάζουν τα tablet την επίβλεψη της διδασκαλίας των φοιτητών/τριών; 2) Ποιες συγκεκριμένες λειτουργίες ή εφαρμογές που είναι διαθέσιμες για το tablet είναι χρήσιμες στη διαδικασία επίβλεψης και για τη διευκόλυνση της αναστοχαστικής πρακτικής σε φοιτητές/τριες; 3) Με ποιους τρόπους τέμνονται οι βέλτιστες πρακτικές στην επίβλεψη της

διδασκαλίας των φοιτητών/τριών και το tablet ως εργαλείο; Τα ερωτήματα απαντήθηκαν μέσω 10 ερωτήσεων και ημιδομημένων συνεντεύξεων που παραχωρήθηκαν στους ερευνητές. Η ανάλυση των δεδομένων αποκάλυψε τα εξής θέματα που ανέκυσαν από τη χρήση του tablet: 1) απλοποιήθηκε η διαδικασία παρατήρησης και ανατροφοδότησης, 2) βελτιώθηκε η επικοινωνία, 3) βελτιώθηκε ο αναστοχασμός, 4) απλοποιήθηκε ο προγραμματισμός και η τήρηση αρχείων και 5) αυξήθηκε η συνεργασία μεταξύ συμμετεχόντων.

Ο Dann (2018) στη διδακτορική του διατριβή, με μια έρευνα με διάρκεια 4 ετών εξέτασε πώς οι φορητές συσκευές θα μπορούσαν να αντιμετωπίσουν ορισμένα από τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι φοιτητές/τριες, οι επόπτες τους και οι ακαδημαϊκοί που διαχειρίζονται την αξιολόγηση των Πρακτικών Ασκήσεων. Διερευνήθηκαν τα εξής ερωτήματα: 1. Σε ποιο βαθμό μπορεί να βελτιωθεί η αξιολόγηση των Πρακτικών Ασκήσεων με τη χρήση φορητών συσκευών; 2. Σε ποιο βαθμό επηρεάζονται οι αναστοχαστικές πρακτικές των φοιτητών/τριών από τα σχόλια που δέχονται σχετικά με την απόδοσή τους μέσω φορητών συσκευών; 3. Σε ποιο βαθμό μπορούν οι δυνατότητες των κινητών τεχνολογιών να βελτιώσουν την δυνατότητα των εποπτών να παρέχουν διαμορφωτική αξιολόγηση και ανατροφοδότηση στους φοιτητές/τριες σχετικά με την Πρακτική Άσκηση; 4. Μπορούν οι πληροφορίες που συλλέγονται σε τεχνολογίες κινητής τηλεφωνίας και διαδικτύου με δυνατότητα λήψης βίντεο να χρησιμοποιηθούν για την αξιολόγηση των φοιτητών/τριών και για την υποστήριξη πιο λεπτομερών αναλύσεων της απόδοσής τους συγκριτικά με τη χρήση χαρτιού και μολυβιού; Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η εισαγωγή κινητών τεχνολογιών είχε σημαντικό αντίκτυπο στην Πρακτική Άσκηση και τα αποτελέσματα των πρακτικών εμπειριών των φοιτητών/τριών. Η εισαγωγή φορητών συσκευών με δυνατότητα λήψης βίντεο επηρέασε θετικά τον αναστοχασμό των φοιτητών/τριών καθώς και τη διαμορφωτική αξιολόγηση την παροχή σχολίων στους φοιτητές/τριες, παρέχοντας την ευκαιρία για πιο λεπτομερή, συνεχή ανάλυση των επιδόσεών τους κατά την Πρακτική τους Άσκηση.

Οι Mathisen & Bjørndal (2016) περιγράφουν το project *Tablets in Practicum Supervision* στο οποίο τα tablet δοκιμάστηκαν ως εργαλεία παρατήρησης και επίβλεψης στη νορβηγική εκπαίδευση των φοιτητών/τριών εκπαιδευτικών. Η έρευνα επικεντρώθηκε στον τρόπο με τον οποίο η χρήση των tablet μπορεί να επηρεάσει την ποιότητα της επίβλεψης και τη συνοχή μεταξύ διδασκαλίας φοιτητών/τριών, παρατήρησης και επίβλεψης. Καθ' όλη τη διάρκεια της επίβλεψης, οι συμμετέχοντες χρησιμοποίησαν τα tablet για την παραγωγή και κοινή χρήση κειμένων, εικόνων και μαγνητοσκοπημένων βίντεο. Το ερευνητικό ερώτημα που εξετάστηκε ήταν: Πώς οι φοιτητές/τριες και οι επόπτες, αντίστοιχα, αντιλαμβάνονται την ποιότητα της ομαδικής επίβλεψης της Πρακτικής Άσκησης όταν tablet χρησιμοποιούνται ως εργαλεία παρατήρησης και επίβλεψης; Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η χρήση των tablet έχει βελτιώσει την ποιότητα της επίβλεψης της Πρακτικής Άσκησης. Πιο

συγκεκριμένα, οι συμμετέχοντες ανέφεραν: 1. Οι παρατηρήσεις διδασκαλίας ήταν περισσότερες και πιο έγκυρες. 2. Μεγαλύτερη εμπλοκή και συγκέντρωσή τους. 3. Πιο ειλικρινείς και σαφείς ανατροφοδοτήσεις. 4. Αυξημένη ανταλλαγή απόψεων. 5. Βελτιωμένη προετοιμασία για την επίβλεψη. 6. Βελτίωση διαδικασίας αναστοχασμού. Ως αρνητικό, ανέφεραν την ανάγκη λογισμικού που έχει αναπτυχθεί ειδικά για την περίπτωση, ενώ κάποιοι εξέφρασαν αμφιβολίες σχετικά με τη χρήση των tablet.

Οι Pegrum, Howitt & Striepe (2013) μελέτησαν 8 φοιτητές/τριες που χρησιμοποίησαν iPad 2 κατά τη διάρκεια των σπουδών τους, συμπεριλαμβανομένης και της Πρακτικής Άσκησης. Με χρήση ημιδομημένων συνεντεύξεων και παρατήρησης, βρέθηκε ότι τα iPad υποστήριζαν την μάθηση των φοιτητών/τριών με τέσσερις τρόπους: 1) ανάπτυξη κατανόησης περιεχομένου, 2) ανάπτυξη κατανόησης της παιδαγωγικής, 3) βοήθεια στο να είναι συνεχώς συνδεδεμένοι και 4) βοήθεια στο να είναι οργανωμένοι.

Στη βιβλιογραφία, βρέθηκαν και έρευνες που εστιάζουν κυρίως στη χρήση του βίντεο στη διαδικασία της Πρακτικής Άσκησης. Πιο συγκεκριμένα, το άρθρο του Kwansawad (2021) αναφέρει τη χρήση του βίντεο για την ενίσχυση της διδασκαλίας των φοιτητών/τριών κατά την Πρακτική Άσκηση, καθώς και τις εμπειρίες, τις αντιδράσεις και τις αντιλήψεις των συμμετεχόντων σχετικά με τη χρήση βίντεοσκοπήσεων των διδασκαλιών τους. Διερευνήθηκε η χρήση του βίντεο για αναστοχασμό και εάν ο αναστοχασμός τους και τα σχόλια από τον επόπτη επηρέασαν τη διδασκαλία τους. Ογδόντα τέσσερις φοιτητές/τριες συμμετείχαν στην έρευνα με γραπτές σκέψεις σχετικά με τα βίντεο της δικής τους διδασκαλίας, οι οποίες αποτέλεσαν τα δεδομένα που αναλύθηκαν. Τα αποτελέσματα αποκάλυψαν ότι η χρήση βίντεο βοήθησε τους συμμετέχοντες να βελτιώσουν τη διδασκαλία τους. Πολλοί φοιτητές/τριες αναγνώρισαν τα οφέλη των ψηφιακών παρατηρήσεων. Δήλωσαν ότι τους ήταν χρήσιμο να τους παρέχονται ευκαιρίες να διδάσκουν, να λαμβάνουν σχόλια, να αναστοχάζονται και να διδάσκουν ξανά. Επιπλέον, οι συμμετέχοντες εξέφρασαν την πίστη στην αξία και την αποτελεσματικότητα της προβολής βίντεο και από τις διδασκαλίες τους και από τις διδασκαλίες των συμφοιτητών/τριών τους αλλά και στο γεγονός ότι λάμβαναν ανατροφοδότηση από τον επόπτη κάθε μήνα. Ισχυρίστηκαν ότι η παρατήρηση των βίντεο από τη διδασκαλία στην τάξη είναι βολική και ευέλικτη, ενώ η απουσία του επόπτη από την τάξη τους έδωσε μεγαλύτερη αίσθηση ελευθερίας να εξερευνήσουν το δικό τους διδακτικό στυλ και προσωπικότητα. Εκτός αυτού, η απομακρυσμένη παρατήρηση χρησιμοποιώντας βίντεο παρείχε μια αίσθηση άνεσης.

Η έρευνα των Allen & Hadjistassou (2016, 2018) στόχευε στη διερεύνηση του ρόλου των iPads ως εργαλείων για την αξιολόγηση της διδασκαλίας των φοιτητών/τριών κατά την Πρακτική Άσκηση και της αντίληψής τους για την ενσωμάτωση των iPad για την αξιολόγηση Πρακτικής τους. Οι τέσσερις φοιτητές/τριες δίδαξαν σε Δημοτικά Σχολεία στην Τανζανία και την Κένυα και χρησιμοποίησαν τα iPad για να

βιντεοσκοπήσουν τις διδασκαλίες τους, οι οποίες μεταφορτώθηκαν σε έναν ιστότοπο ειδικά κατασκευασμένο για αυτόν τον λόγο. Τα ερευνητικά ερωτήματα της έρευνας ήταν τα ακόλουθα: (1) Ποιοι τύποι στρατηγικών ανατροφοδότησης μπορούν να προκύψουν από τον απομακρυσμένο έλεγχο των βιντεοσκοπημένων διδασκαλιών; (2) Σε ποιο βαθμό η ανατροφοδότηση που βασίστηκε στις βιντεοσκοπημένες διδασκαλίες σχετίζεται με βασικές ικανότητες διδασκαλίας της γλώσσας; Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι οι φοιτητές/τριες χαρακτήρισαν αποτελεσματική τη χρήση των iPads ως εργαλεία καταγραφής, προβληματισμού και λήψης σχολίων. Σημείωσαν ότι οι βιντεοσκοπημένες διδασκαλίες σχημάτισαν εποικοδομητικά εργαλεία για αυτο-προβληματισμό, αυτοαξιολόγηση και επιδίωξη πιθανών δρόμων για βελτίωση, καθώς μπορούν να θεωρηθούν ως τεκμήρια που προσφέρουν ευκαιρίες για προβολή και προβληματισμό σχετικά με τη διδακτική πρακτική ενός δασκάλου στην πράξη. Ουσιαστικά, μπορούν να καθοδηγήσουν τους φοιτητές/τριες προς την ανάπτυξη καλύτερης κατανόησης των πολλαπλών, σύνθετων και απαιτητικών δυναμικών στην τάξη καθώς αυτές προκύπτουν, όπως η αλληλεπίδραση των μαθητών/τριών και οι τεχνικές διαχείρισης της τάξης. Αυτές οι αναδυόμενες προοπτικές χρησιμεύουν για να στηρίξουν μια επιτυχημένη πρακτική και την παιδαγωγική που την οδηγεί. Ο επόπτης καθηγητής μπορεί να παρέχει εποικοδομητική ανατροφοδότηση διαδοχικά καθ' όλη τη διάρκεια της Πρακτικής Άσκησης.

Υπάρχουν άρθρα στη βιβλιογραφία που περιγράφουν τη χρήση μιας συγκεκριμένης εφαρμογής ή εργαλείου, το οποίο τρέχει σε κάποια φορητή συσκευή, με σκοπό την παροχή βοήθειας στην Πρακτική Άσκηση. Στο άρθρο της Kerr (2015) συζητήθηκε η χρήση του Evernote®, μιας cloud based εφαρμογής λήψης σημειώσεων και αρχειοθέτησης, για τη δημιουργία ψηφιακών διαδραστικών σημειωματάρων φοιτητών/τριών. Πρόκειται για μια συλλογή σημειωματάρων που έχουν δημιουργηθεί από χρήστες με σχεδόν απεριόριστο αριθμό σελίδων για τη συλλογή σκέψεων, ιδεών, πληροφοριών και εικόνων που μπορούν να είναι ψηφιακές, χειρόγραφες, φωτογραφημένες, ηχογραφημένες ή συλλεγόμενες από ιστοσελίδες. Οι χρήστες μπορούν να έχουν πρόσβαση στις σημειώσεις τους μέσω επιτραπέζιου υπολογιστή ή φορητής συσκευής. Από την αξιολόγηση της εφαρμογής κατά τη χρήση της στην Πρακτική Άσκηση από φοιτητές/τριες που την είχαν εγκατεστημένη σε φορητές συσκευές, οι ερευνητές σημείωσαν ότι το Evernote®, ως διαδραστικό σημειωματάριο, είναι ένας πλούσιος πόρος για διάφορους λόγους που αρχικά δεν είχαν προβλεφθεί. Οι φοιτητές/τριες, μπορούσαν εύκολα να επανεξετάσουν προσχεδιασμένα μαθήματα, να διαβάσουν άρθρα ή να λάβουν σχόλια, ενώ οι διδάσκοντες δήλωσαν ότι μπόρεσαν να αξιολογήσουν την εργασία των φοιτητών/τριών στο σύνολό της και αυτός ο τύπος αναθεώρησης δεν θα ήταν εφικτός με ένα παραδοσιακό διαδραστικό σημειωματάριο. Η χρήση της εφαρμογής, επέτρεψε τη δυνατότητα καθοδήγησης μεταξύ καθηγητών και βοηθών διδασκόντων, καθώς η σχολή γνώριζε πάντα την ανατροφοδότηση που οι βοηθοί διδασκαλίας έδωσαν στους

φοιτητές/τριες και ήταν σε θέση να παρέχουν καθοδήγηση και συμβουλές σχετικά με τις παιδαγωγικές πρακτικές τους.

Ο σκοπός της μελέτης των Yee, Abdullah & Abdullah (2016) στόχευε στη διερεύνηση της χρήσης του *WhatsApp*, ενός εργαλείου εφαρμογής ανταλλαγής άμεσων μηνυμάτων, για τη βελτίωση και υποστήριξη της αναστοχαστικής Πρακτικής Άσκησης των φοιτητών/τριών κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας τους. Το εργαλείο *WhatsApp* χρησιμοποιείται για να βοηθήσει τους φοιτητές/τριες να γεφυρώσουν τη θεωρία και την πρακτική κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας τους. Διερευνήθηκε η υποστήριξη που παρέχεται από τον επόπτη κατά τη διάρκεια της Πρακτικής διδασκαλίας: εάν μπορεί να βοηθήσει στη βελτίωση των εμπειριών διδασκαλίας και μάθησης των φοιτητών/τριών στην τάξη. Το *WhatsApp* ήταν εγκατεστημένο στα κινητά τηλέφωνα τους και το χρησιμοποιούσαν για να στέλνουν μηνύματα στους συμφοιτητές/τριες τους και τους καθηγητές τους, ρωτώντας και ζητώντας πληροφορίες χρησιμοποιώντας εφαρμογές όπως το *WhatsApp*. Βρέθηκε ότι η ενσωμάτωση της τεχνολογίας είχε ευεργετικά αποτελέσματα: οι φοιτητές/τριες μπόρεσαν να βελτιώσουν τον προγραμματισμό και την εφαρμογή της διδασκαλίας στην τάξη, ενώ είχαν πολύτιμη υποστήριξη από τους επόπτες και τους συμφοιτητές/τριες τους, καθώς προσπαθούσαν να προσδιορίσουν τα δυνατά και αδύνατα σημεία τους και τα προβλήματα που αντιμετώπισαν.

Στην έρευνα των Najjuma & Kabugo (2016), χρησιμοποιήθηκε ένα εργαλείο ανάπτυξης εφαρμογών για κινητά με όνομα *Makmentor*. Αυτό το πειραματικό εργαλείο αναπτύχθηκε για να παρέχει καθοδήγηση σε διαφορετικές ομάδες φοιτητών/τριών του Πανεπιστημίου Makerere κατά τη διάρκεια της Πρακτικής τους Άσκησης. Το κύριο δυναμικό της εφαρμογής *Makmentor* ήταν η ικανότητά της να γεφυρώσει το κενό επικοινωνίας διευκολύνοντας τη σύγχρονη και ασύγχρονη επικοινωνία μεταξύ των φοιτητών/τριών και των εποπτών καθώς και την παροχή χρήσιμου περιεχομένου ή/και υλικού από τους φοιτητές/τριες, το οποίο ήταν άμεσα διαθέσιμο οπουδήποτε και οποτεδήποτε μέσω κινητού τηλεφώνου. Το *Makmentor* παρέχει εργαλεία καθοδήγησης που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την ενίσχυση της διαδικασίας καθοδήγησης παρέχοντας μια πλατφόρμα για τους φοιτητές/τριες και τους μέντορες να έχουν πρόσβαση, να μοιράζονται, να δημιουργούν και να συνεργάζονται για να σχηματίσουν κοινότητες πρακτικής μάθησης εκπαιδευτικών που είναι απαραίτητες για την παροχή υποστήριξης καθοδήγησης.

Στην έρευνα του Zagami (2010), μελετήθηκε η χρήση του *Twitter*. Δόθηκε από ένα iPhone σε 25 φοιτητές/τριες ώστε για να διατηρήσουν ένα ισχυρό κοινωνικό δίκτυο κατά τη διάρκεια της Πρακτικής Άσκησης. Με τη χρήση της υπηρεσίας *micro blogging* μέσω *Twitter* από κινητά τηλέφωνα, οι φοιτητές/τριες ενθαρρύνθηκαν να μοιραστούν τις εμπειρίες τους και μέσω αυτής της κοινής χρήσης φαινομενικά απλών εμπειριών, να μειώσουν την απομόνωση και την αβεβαιότητα της συμμετοχής τους στην Πρακτική Άσκηση. Από την ανάλυση περισσότερων από 400 μηνυμάτων κατά τη διάρκεια της έρευνας, οι φοιτητές/τριες χρησιμοποίησαν το κοινωνικό δίκτυο για

πέντε βασικούς σκοπούς. Κοινή χρήση δραστηριοτήτων, κοινή χρήση επιτευγμάτων, κοινή χρήση στάσεων, κοινή χρήση πόρων και κοινή χρήση συμβάντων.

Τέλος, αναφέρεται ότι στη βιβλιογραφία έχουν αρχίσει να εμφανίζονται έρευνες που έλαβαν χώρα λόγω της αλλαγής που προξένησε η πανδημία του κορωνοϊού σε όλα τα επίπεδα του εκπαιδευτικού τοπίου και του γεγονότος ότι οι φοιτητές/τριες πλέον δεν είχαν πρόσβαση ούτε στα Πανεπιστήμια, ούτε στα σχολεία για τη διεξαγωγή της Πρακτικής Άσκησης. Για παράδειγμα, η Wells (2021), εξέτασε τον τρόπο με τον οποίο η εικονική διδασκαλία επηρέασε του συμμετέχοντες στην Πρακτική Άσκηση. Τα αποτελέσματα της έρευνάς της να δείχνουν ότι η εικονική διδασκαλία έκανε τους φοιτητές/τριες να αισθάνονται έτοιμοι να συνεργαστούν με τα παιδιά σε ατομική διδασκαλία, ομαδική εργασία και εργασία στην ολομέλεια και τους επόπτες να θεωρούν ότι τα παιδιά έμαθαν περισσότερα. Οι Grádaigh και συν. (2021) περιγράφουν τη διαδικασία της επείγουσας απομακρυσμένης παρατήρησης (emergency virtual observation) της διδασκαλίας των φοιτητών/τριών από τους επόπτες σε πραγματικό χρόνο μέσω live streaming. Τα αποτελέσματα έδειξαν εξαιρετικά θετικές εμπειρίες από τους συμμετέχοντες, παρά την αρχική τους ανησυχία και επιβεβαιώνουν τη δυνατότητα αυξημένης ανατροφοδότησης. Η απομακρυσμένη παρατήρηση χαρακτηρίστηκε αποτελεσματικό εργαλείο για την αξιολόγηση και υποστήριξη των φοιτητών/τριών. Ωστόσο, επισημαίνεται ότι οι φορητές συσκευές δεν ήταν το επίκεντρο αυτών των ερευνών, καθώς μια εικονική διδασκαλία ή μια απομακρυσμένη παρατήρηση μπορεί να λάβει χώρα και από σταθερό υπολογιστή, παρόλο που το πιθανότερο είναι να χρησιμοποιούνται κινητές τεχνολογίες για αυτούς τους σκοπούς.

4. Συμπεράσματα

Στην Πρωτοβάθμια και τη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση υπάρχει ευρεία υιοθέτηση των φορητών συσκευών. Αντίθετα, στην Τριτοβάθμια και κυρίως στο κομμάτι της ένταξης των φορητών συσκευών στα προγράμματα εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών και στην οργάνωση της Πρακτικής Άσκησης, η έρευνα είναι περιορισμένη (Galway, Maddigan & Stordy, 2020). Το σύνολο των ερευνών προέρχεται από τον διεθνή χώρο, καθώς δεν εντοπίστηκαν σχετικές έρευνες στην Ελλάδα, ενώ αυτές που εντοπίστηκαν σχετίζονται με την Πρωτοβάθμια ή Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, π.χ. οι Βρατσάλη, Τζορτζογλου, Κώστας & Σοφός (2019) που παρουσιάζουν το ερευνητικό πεδίο της κινητής μάθησης στην Ελλάδα. Από τη βιβλιογραφική έρευνα που παρουσιάστηκε στην προηγούμενη ενότητα, αναδεικνύεται το ερώτημα εάν υπάρχει καθολική μεθοδολογία ένταξης των φορητών συσκευών κατά την Πρακτική Άσκηση. Σε άλλες έρευνες η εστίαση δίδεται στην επικοινωνία, σε άλλες στο βίντεο και σε άλλες στην αποτίμηση χρήσης μιας συγκεκριμένης εφαρμογής. Αυτό έρχεται σε αντίθεση με την ένταξη π.χ. φορητών υπολογιστών στην Πρωτοβάθμια ή Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, που μελετάται εδώ και πάνω από 30 χρόνια και έχουν αναπτυχθεί συγκεκριμένες μεθοδολογίες τόσο ένταξης, όσο και αποτίμησης

(παραδείγματα στο Σπανός, 2015). Ένα βασικό συμπέρασμα που εξάγεται είναι ότι η χρήση του βίντεο κατά τη διαδικασία της Πρακτικής άσκησης μπορεί να αποβεί εξαιρετικά βοηθητική, τόσο για τους φοιτητές/τριες, όσο και για τους επόπτες. Παρόλο που τα οφέλη της βιντεοσκόπησης της διδασκαλίας έχουν μελετηθεί στο παρελθόν, η συνεισφορά των φορητών συσκευών είναι η ευκολία βιντεοσκόπησης. Δεν απαιτείται κανένας ιδιαίτερος εξοπλισμός, καθώς μπορεί να λάβει χώρα με ένα απλό smartphone ή tablet. Τέλος, διαφάνηκε από τις έρευνες που μελετήθηκαν ότι σχεδόν στο σύνολό τους οι έρευνες ανέφεραν μόνο πλεονεκτήματα της χρήσης των φορητών συσκευών κατά τις Πρακτικές ασκήσεις. Σίγουρα θα άξιζε να μελετηθούν οι προκλήσεις και οι δυσκολίες ένταξής τους.

Αναφορές

- Allen, C., Hadjistassou, S. K. & Richardson, D. (2016). *Using iPads as tools to evaluate pre-service teachers' teaching practice*. EUROCALL 2016 – CALL Communities and Culture
- Allen, C. & Hadjistassou, S. K. (2018). Remote tutoring of pre-service EFL teachers using iPads. *English Language Teaching Journal*, 72(4), 353-364
- Bai, H. (2019, August 11). Preparing teacher education students to integrate mobile learning into elementary education. *TechTrends*, 63(6), 723–733.
- Burden, K., & Kearney, M. (2017). Investigating and critiquing teacher educators' mobile learning practices. *Interactive Technology and Smart Education*, 14(2), 110–125.
- Burden, K., Kearney, M., Schuck, S., & Hall, T. (2019). Investigating the use of innovative mobile pedagogies for school-aged students: A systematic literature review. *Computers & Education*, 138(1), 83–100
- Çakmak, M., & Gunduz, M. (Επιμ.). (2018). *Dimensions and emerging themes in teaching practicum: A global perspective*. New York, NY: Routledge.
- Cameron, L., Campbell, C. & Sheridan, L. (2011). *Using Mobile Technology to Develop the Pre-Service Teacher Practicum*. Education and Technology: Innovation and Research. Proceedings of ICICTE 2011, 535-545
- Chilton, H., & McCracken, W. (2017). New technology, changing pedagogies? Exploring the concept of remote teaching placement supervision. *Higher Education Pedagogies*, 2(1), 116–130.
- Chou, C. C., & Block, L. (2019). The mismatched expectations of iPad integration between teachers and students in secondary schools. *Journal of Educational Computing Research*, 57(5), 1281–1302.

- Dann, C. E. (2018). Enhancing learning and assessment of pre-service teachers on practicum placements using mobile technologies with video capture. Διαθέσιμο στο <https://ro.ecu.edu.au/theses/2056>
- Ehrich, L., Hansford, B., & Tennent, L. (2004). Formal mentoring programs in education and other professions: A review of the literature. *Educational Administration Quarterly*, 40(4), 518–540.
- Galway, G. J., Maddigan, B. & Stordy, M. (2020) Teacher educator experiences of iPad integration in pre-service teacher education: successes and challenges. *Technology, Pedagogy and Education*, 29:5, 557-575,
- Grádaigh, S., Connolly, C., Mac Mahon, B., Agnew A. & Poole, W. (2021): An investigation of emergency virtual observation (EVO) in initial teacher education, in Australia and Ireland during the COVID-19 pandemic, *Irish Educational Studies*, 1-7.
- Johnson, J. A., Wesley, W. M., & Yerrick, R. (2016). Exploring the use of tablets for student teaching supervision. *Journal on School Educational Technology*, 12(1), 8–17.
- Karchmer-Klein, R. (2007). Reexamining the Practicum Placement: How to Leverage Technology to Prepare Preservice Teachers for the Demands of the 21st Century. *Journal of Computing in Teacher Education*, 23(4), 121-129.
- Kerr, S. (2015). *Using Evernote® as an Interactive Notebook with Pre-Service Social Studies Teachers*. *Social Studies Research and Practice*. 10(1), 94-111
- Khalid, M. S., & Guttesen, P. E. A. (2016). *iPads in the classroom: A systematic literature review*. Στο E-Learn: World conference on E-learning, Washington, DC (σελ. 726–736). Association for the Advancement of Computing in Education (AACE).
- Kwansawad, T. (2021). The use of video reflection to enhance EFL pre-service teachers' teaching practice during practicum. *Asian Journal of Interdisciplinary Research*. 122-135.
- Mathisen, P. & Bjørndal, C. (2016). Tablet as a digital tool in supervision of student teachers' practical training. *Nordic Journal of Digital Literacy*, 11(4), 227–247.
- Najjuma, R. & Kabugo, D. (2015). Deploying Mobile Mentoring Interventions in Initial Teacher Education: A Review of the MakMentor App Development Process. *European Journal of Education Studies*, 2(8), 176-197.
- Pegrum, M., Howitt, C., & Striepe, M. (2013). Learning to take the tablet: How pre-service teachers use iPads to facilitate their learning. *Australasian Journal of Educational Technology*, 29(4), 464–479.

- Tamim, R., Borokhovski, E., Pickup, D., Bernard, D., & El Saadi, L. (2015). *Tablets for teaching and learning: A systematic review and meta-analysis*. Commonwealth of Learning. http://oasis.col.org/bitstream/handle/11599/1012/2015_Tamim-et-al_Tablets-for-Teaching-and-Learning.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Vasinda, S., Ryter, D. A., Hathcock, S., & Wang, Q. (2017). Access is not enough: A collaborative autoethnographic study of affordances and challenges of teacher educators' iPad integration in elementary education methods courses. *Contemporary Issues in Technology and Teacher Education*, 17(3), 411–431.
- Wells, M. S. (2021). Preparing Teachers During a Pandemic: Virtual Practicum in an Undergraduate Literacy Course. *A Journal of the Association of Teacher Educators - Virginia*. Spring 2021, 14. 61-82.
- Yee, B. C., Abdullah, M. N. & Abdullah, T. (2016). Supporting and Improving Reflective Practice among Pre-Service Teachers Through WhatsApp. *Journal Pendidikan Nusantara*, Special Edition April 2016, 53-72
- Zagami, J. (2010). iPrac - Twittering to Survive Practicum. ACEC2010: Digital Diversity Conference, 6-9 April 2010, Melbourne, Australia.
- Βρατσάλη, Ν., Τζόρτζογλου, Φ., Κώστας, Α. & Σοφός, Α. (2019). *Το ερευνητικό πεδίο της κινητής μάθησης (mobile learning) στην Ελλάδα: βιβλιογραφική ανασκόπηση ερευνών*. Στο Α. Σοφός, Π. Καραμούζης, Β. Καζούλλη, Σκουμιός & Α. Κώστας (Επιμ.), Εκπαίδευση με Χρήση Νέων Τεχνολογιών. Διδασκαλία και μάθηση μέσω φορητών συσκευών: Συνέπειες και προκλήσεις για την εκπαίδευση, (σελ. 250-266). Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη.
- Σοφός, Α. (2018). *Σχεδιάζοντας σενάρια διδασκαλίας για την πρακτική άσκηση των φοιτητών*. Αθήνα: Γρηγόρη.
- Σοφός, Α. & Κρον, F. (2010). *Αποδοτική διδασκαλία με τη χρήση μέσων. Από τα πρωτογενή και προσωπικά στα τεταρτογενή και ψηφιακά Μέσα*. Αθήνα: Γρηγόρη.
- Σπανός, Δ. (2015). *Οι φορητοί υπολογιστές στην εκπαίδευση – μελέτη περίπτωσης ως προς τις συνέπειες για τη διδασκαλία και το μιντιακό γραμματισμό*. Διδακτορική διατριβή, ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Ρόδος.

Abstract

The article intends to make a presentation of the research field of the use of mobile devices in the process of the Practicum of the Pedagogical Departments or Teacher Training Departments. For this purpose, a bibliographic review of scientific studies related to the subject under review is attempted, recording the research questions and their results. What has emerged from the review that has taken place is that there is no universal integration methodology and that the use of video during the Practicum can be helpful.

Keywords: Portable devices, practicum, department of primary education..